

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

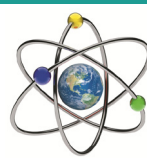

№2(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 962 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchilarni intellektual rivojlantirishning psixologik omillari.....	22
<i>Ashurov Ramzidin Ramazonovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolaning kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda oila bilan ishlashning nazariy asoslari	27
<i>Jumanova Fatima Uralovna, Allaberganova Munisa Begimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishning metodologik asoslari	32
<i>Jo'rayeva Nargiza Tairovna, Bekbergenova Yulduz Tanirbergen qizi</i>	
Faoliyatli yondashuv asosida maktabgacha 6-7 yoshli bolalarda nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	35
<i>Ziyodullayeva Mohirabonu Ikromjon qizi</i>	
Davlat ta'lim muassasalarida manfaatlar to'qnashuvini boshqarishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari ...	39
<i>Xaybatullaeva Sojidxon Ziyatullayevna</i>	
Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya darslarining samaradorligini oshirishda integratsion yondashuv	42
<i>Kamoliddinov Mirzohid</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi	45
<i>Kamoliddinova Dilnoza Axmadilaxanovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kreativ faollikni rivojlantirish mexanizmlari.....	48
<i>Nurjanova Rayxan Urazbaevna</i>	
Sinf biologiya fanini o'qitishda TIMSS topshiriqlardan foydalanish metodikasi va baholash mezonlari	52
<i>Xaitboyeva Dilorom Rustam qizi</i>	
Qandli diabet tashxisli bemorlarda shaxs tuzilmasining emotsional komponentlari	56
<i>Sadikova Umida Botirovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda pedagogik diagnostikani amalga oshirishning natijaviyligi	60
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Qodirova Shaxnoza Saidazim qizi</i>	
Kasbiy imij shakllanishida psixologik jihatlarning tafovutlari	64
<i>Aminova Dilnoza Orifjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining jamoa bilan ishlash jarayonida yetakchilik kompetensiyalarini rivojlantirish	69
<i>Abdiyeva Fazilat Fayzulla qizi</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar shaxsi rivojlanishida psixologik moslashuvning tipik xususiyatlari	73
<i>Mirsaitova Guzal Baxodirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida variativ modellastirish asosida talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarining qo'llanilishi	76
<i>Quvvatova Mohira Hikmatillayevna</i>	
Interfaol treninglar orqali o'qituvchilarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish tajribasi	79
<i>Abdiyeva Shodiyona Yodgor qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyatlar asosida axloqiy tarbiyani shakllantirishning ahamiyati.....	82
<i>Zulayxo Nazarova, Qarshiboyeva Muxlisa Ismatullo qizi</i>	
Ijodiy qobiliyatni o'stirishda pedagogik mahorat va innovatsion metodlar	85
<i>Mutallibova Odinaxon Mirzaolimjon qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida olimpiadalarga tayyorlashda masalalar yechish texnologiyasi 11-sinf misolida	89
<i>Aslonov Xayrullo Shukrullo o'g'li</i>	

Bokschi qizlarni texnika taktikasini takomillashtirish.....	94
<i>Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li</i>	
Ixtisoslashtirilgan terminologiyaning asosiy lingvistik xususiyatlari	99
<i>Axmedova Dilnoza Anvarovna</i>	
Interfaol metodlar orqali zamonaviy darslarni tashkil etishning o'ziga xos tendensiyalari	102
<i>Bakirov Otabek Bo'ranovich</i>	
Boshqaruv psixologiyasi terminlarini tarjima qilishning metodologik muammolari	106
<i>D. J. Norboyeva</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalari talabalari ruhiyatiga virtual muhitning salbiy ta'siri	110
<i>Giyosov Ulug'bek Eshpulatovich, Turayeva Nigora Husniddin qizi</i>	
Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	113
<i>Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kognitiv qobiliyatlarni shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar	117
<i>Jumayev Xushboq Soatmumin o'g'li</i>	
Principles of Organising Autonomous Learning.....	121
<i>Khazratova Zukhra Mamaraimovna</i>	
Najot – ta'limda, najot-tarbiyada	124
<i>Mo'minova Manzura Mamasodiqjonovna</i>	
Educational Potential of Museum Pedagogy and Criteria for its Application in Developing Historical Thinking of Pre-Service History Teachers	127
<i>Niyozov Javlonbek</i>	
Landshaft dizayni vastasida bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining estetik va kreativ ko'nikmalarini rivojlantirish	131
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna</i>	
Abdulla Avloniy pedagogik merosida shaxs psixologiyasi masalalari.....	134
<i>S. O. Mamarasulov, D. A. Egamberdiyeva</i>	
TBL metodini qo'llash orqali o'quvchilarning madaniyati va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish....	138
<i>Sodikova Oyshakhon Muxammadsodik</i>	
Pedagogik innovatsiyalarni boshqarishning nazariy-metodologik asoslari.....	142
<i>Soliqova Barno Sodiq qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim magistratura talabalarining ijodiy faolligini rivojlantirish shart-sharoitlari	146
<i>Yarmatov Shermo'min Rahmatovich</i>	
Формирование готовности родителей детей старшего дошкольного возраста к выполнению воспитательной функции в семье.....	149
<i>Атаджанова Сохиба Талиповна</i>	
Redjio pedagogik yondashuv asosida maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida	152
<i>Djamilova Nargiza Nuritdinovna, Otahonova Marjona</i>	
Talabalarda algoritmik kompetentlikni rivojlantirishning sun'iy intellekt va Big Data Analytics asosida o'quv faoliyatini real vaqt rejimida kuzatuvchi va boshqaruvchi konseptual modelni takomillashtirish.....	155
<i>Kayumova Nazokat Rashitovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida chet tili o'qituvchilari va talabalar o'rtasidagi interaktsiyaning pedagogik samaradorligi va innovatsion mexanizmlari	163
<i>Eshonqulova Umida Xolmirzayevna</i>	
MTTlarda nutqni rivojlantirishga doir mashg'ulotlarda interfaol usullardan foydalanish texnologiyasi	168
<i>To'laboyeva Iqbolaxon Olimjonovna</i>	
Ta'lim jarayonidagi konfliktlar.....	173
<i>Abulova Mohigul Komiljonzoda</i>	
Talabalarining bolalarda ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish	176
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	

Shaxs tuzilmasida ma'naviy intellekt: nazariy-metodologik tahlil va psixologik interpretatsiya	179
Mirxoliqova Charos Xabibullaevna	
18-20 yoshli belbog'li kurashchilarning musobaqa oldi jismoniy tayyorgarliklari	183
Muzafarov Muxammadali Maxsudovich	
Talabalarda mustaqil ta'lim topshiriqlaridan foydalanib kasbiy madaniyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuvlar (boshlang'ich ta'limda tarbiya fani misolida)	187
Yadgarova Surayyo	
Maktab o'quvchilariga pedagogik ta'sir ko'rsatishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish	190
Yo'ldoshova Shahlo Shukurullo qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini ma'naviy-ma'rifiy faoliyatga tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy tahlili	194
Yusupova Sanobar Odil qizi	
Типология научного текста: от жанровой классификации к дискурсивной модели	197
Бахтияр Катибжанович Саттаров	
Взаимодействие педагога и семьи в профилактике и преодолении стресса у детей дошкольного возраста	201
Г. С. Алиходжаева, Х. Рахимова	
Условия эффективности инклюзивного образования	206
Г. С. Алиходжаева, Л. О. Бекмуродова	
Педагогическая готовность к обучению в школе детей билингов	211
Г. С. Алиходжаева, Н. А. Ганиева	
Педагогические условия формирования эмоционального интеллекта у дошкольников	216
Джалилова Феруза Намазовна	
Milliy meros va musiqiy madaniyatning yosh avlod tarbiyasidagi o'rni	219
Zuhridin Azizov	
Госпитальная школа как пространство поддержки и развития ребёнка (на примере госпитальной школы при детской клиники Синсиннати, США)	222
Муминов Р. Р., Хакимова Н. Х., Набиева Г. Г.	
Интерактивные формы работы в процессе профориентации детей дошкольного возраста	227
Н. Т. Жураева, С. М. Ахмеджанова	
Samarali hamkorlikdagi faoliyatga tayyorlashga oid yondashuvlar	231
Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna	
Поэтапное вовлечение детей с расстройствами аутистического спектра в дошкольное инклюзивное образование: комплексный анализ научно-теоретических и практических подходов	234
Сабина Рагимова Ровшан кызы, Айсель Масимова Арастун кызы	
Umumta'lim maktablarida fizika fanini o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish	245
Allaniyazova Bibigul Sarsenbay qizi	
Boshlang'ich sinflarda ona tili va o'qish savodxonligi darslariga kreativ fikrlash asosida tayyorlash	248
Botirova Jumagul Chori qizi	
Boshlang'ich sinflarda fanlarni o'qitish metodikasini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishni takomillashtirish	254
Kaypova Gulnara Muratbaevna	
Umumta'lim maktablarida tabiiy-ilmiy savodxonlik ko'nikmalarining rivojlantirish masalalari	257
Davletova Hamida Xasan qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini ma'naviy axloqiy ruhda tarbiyalashning psixologik jihatlari	261
Fayzullayev Ermat Majidovich, Ortiqova Mashxura	
Orkestr va ansamblarning fan sifatidagi o'rni va tarbiyaviy ahamiyati	265
Fayzullayev Ermat Majidovich	
Maktab fizika darslarida interaktiv dasturlar va simulyatorlardan foydalanish metodikasi	269
Xayriddinova Malikaxon Qodirxon qizi	

Musiqada midi musiqiy cholg'ularning raqamli interfeysi.....	274
<i>Omonov Xasanxon Sulaymonovich</i>	
Karyera o'sishida gender tafovutlarning ahamiyati.....	277
<i>Yulchiboyeva Nazokatxon Iqboljon qizi</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kreativlik sifatlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillar	283
<i>Omonov Xasanxon Sulaymonovich, Normuradova Nafisa Kuchkarovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik tarbiyasi – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida	287
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Marjona Atoyeva Ismat qizi</i>	
Ilk yoshdagi bolalar psixologiyasi va rivojlanish xususiyatlari.....	291
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Ne'matjonova Gulzira Ne'matjon qizi</i>	
Jadid pedagogik tafakkurida "o'qituvchi" fenomeni.....	294
<i>Xushbokov Oybek Uralovich</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida savol berish malakalarini shakllantirish	296
<i>Erhanova Nasiba Absayitovna</i>	
Musiqiy ta'limda xalq va zamonaviy qo'shiqlar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning etnomadaniy komponentlarni shakllantirish	298
<i>Qurbanova Muslima Shavkatbek qizi</i>	
Umumta'lim maktablari o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini tarkib toptirish metodikasi (biologiya fani misolida).....	300
<i>Akmalova Farida Dilmurod qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda adaptiv ta'lim texnologiyalari yordamida bolalar ijodkorlik ko'nikmasini shakllantirish mazmuni.....	304
<i>To'xliboyeva Zuxra Abdumutal qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi iqtidorli bolalar bilan ishlashda ta'lim texnologiyasi	308
<i>Xudoyberdiyeva Durdona Baxodir qizi</i>	
Pedagogik-psixologik qarashlarda otaning oiladagi o'zni haqidagi tasavvurlarni shakllantirish dinamikasiga oid fikrlar talqini.....	311
<i>Karshiyeva Dilafuz Suyunovna, Maxamatova Munisa Mamirzo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'qitishning nazariy va amaliy asoslari	314
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Integrativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarda interpersonal intellekt ko'nikmalarini rivojlantirish ...	318
<i>G'ulomova Oychehra No'monjon qizi</i>	
Etnomadaniy qadriyatlarni integratsiyalashgan ta'lim jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarga singdirishning samarali yo'llari	321
<i>G'ulomxo'jayeva Mushtariy Elmurod qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida grafik organayzerlardan foydalanish	324
<i>Iroda Isroilova</i>	
Buxoro iqlimi va tabiiy resurslaridan samarali foydalanish: ekologik va fizik-geografik yondashuv	329
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Effective Traditional and Innovative Approaches in English Language Teaching: Evidence From EFL Classrooms	333
<i>Yuldoshev Khaydarbek</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining lug'at boyligini rivojlantirishda lingvopedagogik yondashuvning nazariy-metodologik asoslari.....	336
<i>Allayarova Sojida Umirzakovna</i>	
Механизмы использования цифровых педагогических технологий для обеспечения непрерывности образовательного процесса учащихся начальных классов в условиях длительного лечения	339
<i>Турсунова Д. З., Холлиева Н. Х.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkazilgan o'yin faoliyatlarini bolalar ovozi talaffuzining takomillashuviga ta'siri	342
<i>Kattaxo'jayeva Shaxlohon Bohodirovna</i>	

O'qituvchilar tayyorlashda pedagogik innovatsiyalar va milliy kontentni integratsiya qilish strategiyalari ...	344
Rahmatova Feruza Qudrat qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash jarayonini tashkil etishda tizimli yondashuv	348
Abdusamatova Nargiza Jamoliddinovna	
Moliyaviy savodxonlik asoslarini shakllantirish uchun "Tejamkor bola" o'yinli ta'lim faoliyatini asosida ishlashni takomillashtirilish.....	352
Rizayeva Munisxon Maxkamovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida byudjet hisobi standartlariga (BHS) muvofiq buxgalteriya hisobini tashkil qilish va yuritish tartib-qoidalari.....	356
Boltayev Ahmad Rustamjonovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari moliyaviy munosabatlarning huquqiy asoslari	359
Boymuradov Normurod Abdusadikovich	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishning metodologik asoslari.....	362
Ma'rufov Mansurbek Musajonovich, Xonimov Mirqosim Samatqul o'g'li	
O'smirlarda liderlik xususiyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	367
Salayeva Dilafuz Buranovna	
Pedagog nutq madaniyatining milliy va umuminsoniy qadriyatlarga ta'siri.....	370
Toshtemirova Nigina Normurod qizi	
Новые методы обучения устному переводу студентов-переводчиков.....	373
Уринбаева Дилдора Утепбергеновна	
O'quvchilarda axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishning pedagogik tuzilmasi	376
Muxammadiyev Baxtiyor Jurayevich	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning o'qish savodxonligini xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish yo'llari	380
Axrorov Voris Yunusovich, Botirova Ozoda Nasir qizi	
Ta'lim sifatini baholashda raqamli texnologiyalardan foydalanishning o'rni (oliy ta'lim misolida)	385
Axrorov Voris Yunusovich, Boltayeva Jaxona Ulug'bek qizi	
Umumta'lim maktablarida 7-sinf biologiya fanini o'qitishda virtual laboratoriyalardan foydalanishning ta'lim samaradorligiga ta'siri	389
Turakulova Mehriniso Nuriddinovna, Ruziqulova Nilufar Abdumajidovna, Allanzarova Natalya Aleuatdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashning mavjud holati va rivojlantirish strategiyalari ...	393
Mamadaliyeva Mumtozbegin	
6–7 yoshli bolalarning bilim olishga faol qiziqishini rivojlantirish metodikasi	396
Artikova Muhayyo Botiraliyevna, Abduxolisova Gulsanam O'ktambek qizi	
The Main Peculiarities of Abbreviations in Modern English.....	399
Absalomova Aziza Baxodir qizi	
Autizmli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda bir qator terapiya va metodlardan foydalanish	404
Yoqubova Hurriyat Burxonovna	
Boshlang'ich ta'limda o'yinlar, virtual reallik va geymifikatsiya orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish.....	407
Xaitova Nazokat	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishda tabiiy materiallardan foydalanishning pedagogik usullari.....	411
Rustamova Manzura Mirkamalovna, Qo'ziyeva Umriniso Muzaffar qizi	
Bo'lajak muhandislarning loyihalash ko'nikmalarini klaster muhitida rivojlantirish modellari	415
Eshonqulova Shafoat Ergashevna, Sherzod Eshonqulov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotini rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish	420
Ermatova Mamlakat Qadirkulovna	
9-sinf o'quvchilarini kasbga yo'naltirishda iqtisodiy ko'nikmalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida.....	423
Eliboyeva Lola Sulaymonovna	

Texnologiya asosidagi ingliz tili o'qitish va o'quvchi mustaqilligi: farmatsevtika talabalari misolida	427
<i>Ikranova Shohsanam Ravshanboy qizi</i>	
Maqollar asosida ingliz tili o'qitishning lingvodidaktik asoslari (Afg'oniston dariy tilli maktablar misolida) ..	430
<i>Samadi Nooria</i>	
Loyihaga asoslangan ta'lim texnologiyasi orqali talabalarda ijtimoiy mas'uliyat kompetensiyasini rivojlantirish tadqiqi	434
<i>Jo'rayeva Zebiniso Yo'ldosheva</i>	
Boshlang'ich sinfda tabiiy fanlarni o'qitish samaradorligini oshirishda innovatsion va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	440
<i>Yulchiyeva Zulfiya Baxodir qizi</i>	
Shaxsning individual intellektual rivojlanishi pedagogik muammo sifatida	444
<i>Ol'tiboyeva Kamola Sharofjon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'yin texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilar qiziqishini aniqlash yo'llari ...	448
<i>Qalandarova Yulduz G'ayrat qizi</i>	
Проблемы физического воспитания студентов и пути их решения	454
<i>Ходжанов Азиз Рахимович</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi	458
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatovna</i>	
Jamiyatda sog'lom turmush tarzini tashkil qilishda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining o'rni	461
<i>Dehqonova Mahmuda Ortiqovna</i>	
Yadro itqitish sport turida kuch tayyorgarligining biomexanik va funksional ahamiyati	466
<i>Djabbarov Axror Islomovich</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining didaktik tayyorgarligini takomillashtirish	469
<i>Axmedova Laylo Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda shaxsga yo'naltirilgan strategiyalar	475
<i>Urazimbetova Aygul Aralbayevna</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar nutqini rivojlantirishda kompyuter texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	482
<i>Kamolova Yulduzxon Ma'murjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda ota-onalar bilan hamkorlikni amalga oshirish texnologiyasi	488
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Jo'rabayeva Nozima Bekmurod qizi</i>	
Psixologik zo'ravonlik oqibatlarini bartaraf etishda psixokorreksion mexanizmlar	491
<i>Tursunpo'latova Zaxro Zafar qizi</i>	
Shifokorlar professional karerasi resurslari va ularning obyektiv ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish natijalari	496
<i>Arziqulov O'tkirbek Maxammatovich</i>	
Bolalarda maktabgacha ta'lim yoshidagi kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishda ijodiy o'yinlarning o'rni	501
<i>Berdiyeva Umida G'oyibberdiyevna</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning neyropedagogik yondashuvlar asosida kognitiv rivojlantirishning mohiyati	505
<i>Aliyeva Odila Madamin qizi</i>	
Emotional Intelligence and Perceptive Ability: Keys to Pedagogical Success	508
<i>Abdurakhimov Shokhasim Abdurakhmonovich</i>	
Bo'lajak logopedlarni og'ir nutq nuqsonli bolalar bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	511
<i>Achilova Sevara Djasirkulovna</i>	
Abdulla Avloniy pedagogik g'oyalarini zamonaviy boshlang'ich ta'lim bilan integratsiyalash	515
<i>Daliyeva Eliza Zokir qizi</i>	

Talabalarda ma'naviy-axloqiy sifatlarni rivojlantirishda Mahmud Qoshg'ariy merosidan foydalanish.....	519
<i>Eliboyeva Lola Sulaymonovna, Ravshanova Sarvinoz O'ktamjon qizi</i>	
Derivation and Nominalization in Medical Terminology: A Comparative Model of Term and Process Name Formation in English and Uzbek	523
<i>Gulnigor Yazdonkulova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutq buzilishlarida pedagogik-psixologik korreksiya usullari hamda mexanizmlari.....	526
<i>Jo'rayeva Muattar Abdumajit qizi</i>	
Ta'lim sifatini boshqarishga tizimli yondashish hamda pedagogikada PDCA modelining ahamiyati	530
<i>Jumanazarova Gulloila Yoqubjanovna, Xolmatova Maftuna Turdimat qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalarining kimyo ta'limidagi o'rni.....	535
<i>Jumaniyazova Mahliyo Qahramonovna</i>	
Inklyuziv maktab sharoitida kichik maktab yoshidagi bolalarda ijtimoiy-perseptiv tajribani shakllantirish ...	539
<i>Karimova Zulfiya Abduraxmanovna</i>	
Sirdaryo viloyati toponimlarining shakllanish jarayonlari	543
<i>Kenjayeva Iroda Alisherovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda art texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari.....	546
<i>Mamatova Husnora Eshquvatovna</i>	
O'quvchi yoshlarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish va uni amaliy faoliyat bilan integratsiyalash	550
<i>Mehmonova Nilufar Shuhratovna</i>	
Integrating Social-Emotional Learning in EFL Classrooms: Enhancing Language Proficiency and Emotional Intelligence.....	553
<i>Meylinorova Feruza Bakhtiyor kizi</i>	
Nodavlat ta'lim tashkilotlari pedagog-tarbiyachilarining malakasini oshirish mexanizmini takomillashtirish	559
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
TEACCH konsepsiyasi – autizm va kommunikativ buzilishlari bo'lgan bolalarni davolash va o'qitish dasturi	562
<i>Murodova Sarvigul Raxim qizi</i>	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirishning funksional modeli	566
<i>Norboyeva Moxigul Shavkat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini takomillashtirish	569
<i>Norqulova Ma'mura Husniddin qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 6-sinfida o'qitiladigan "Tabiiy fanlar"dan mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	574
<i>Qo'qonboyeva Shaxlo Rafikjonovna</i>	
The Intersection of Science and Pedagogy: The Teacher's Role in Professional Evolution	580
<i>Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Shukurova Madina</i>	
Maktabgacha katta guruhlarida STEAM texnologiyasi bilan tanishtirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	583
<i>Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Hamshiralik ishida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi.....	586
<i>Rasulova Gulmira, Amonova Dildora, Abdurahmonov Aziz, Hakimova X. X.</i>	
Kurashchilarda muvozanat (balance) va ko'tarib uloqtirish texnikasi o'rtasidagi bog'liqlik	590
<i>Shermatov Gulom Qaxxorovich</i>	
O'qituvchi shaxsining o'zini o'zi rivojlantirishida akmeologik pozitsiyaning o'rni.....	594
<i>Xaitov Abdukosim Abdulakim o'g'li</i>	
Lego-qurilish, konstruksiyalash, robototexnika – STEAM ta'lim moduli sifatida	596
<i>Xamroyeva Sitara Samadovna</i>	
Raqamli jamiyatda o'smir yoshdagi o'quvchilarning huquqiy axborot olish madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari	599
<i>Xayrullayev Axror Aktam o'g'li</i>	

Maktabgacha ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalari yordamida ta'limiy o'yinlarni loyihalash va joriy etish	602
<i>Xikmatova Moxinur Amir qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlar orqali kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish zamonaviy yechimlarini ishlab chiqish usullari	605
<i>Xolmo'minova Mohichehra Bahrom qizi</i>	
O'quvchilarning biologiyaga qiziqishini oshirishda innovatsion ta'lim metodlari	609
<i>Xudayberganova Madina Saotboy qizi, Abdiqodirov Murodxo'ja Alisher o'g'li, Nishanbayeva Arayim User qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida shug'ullanuvchi voleybolchi qizlarning musobaqa oldi jismoniy va psixologik tayyorgarligini takomillashtirish metodikasi	612
<i>Xudoynazarova Sayyora Ravshanovna</i>	
Maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar asosida bolalarni axloqiy tarbiyalash texnologiyalari	618
<i>Yo'ldoshboyeva Gulmira Xushnudovna</i>	
Umumta'lim maktab seksiyasi uzunlikka sakrovchilarining jismoniy rivojlanganlik darajasi	621
<i>Zokir Akramov O'tkir o'g'li</i>	
Perseptiv qobiliyat: o'qituvchining o'quvchini tushunish sa'nati	625
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdaliyevich</i>	
Ожидания и потребности родителей как основа продвижения услуг дошкольного образовательного учреждения в Республике Узбекистан	628
<i>Ким Ирина Николаевна, Аббосхонова Зухра Баходир кизи</i>	
Экспериментальная деятельность – метод развития здоровьесберегающей компетентности у детей старшего дошкольного возраста	631
<i>Ким Ирина Николаевна, Алиходжаева Райхон Шавкат кизи</i>	
Подготовка детей-билингвов к школьному обучению: интеграция цифровых и традиционных педагогических методов	634
<i>Ким Ирина Николаевна, Умарова Шоиста Рустамовна</i>	
Zamonaviy ta'lim muhitida tarbiya tizimini takomillashtirishda interaktiv metodlarning o'rni	637
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna, Baymurotova Madina Baxodir qizi</i>	
Methodological Support of the Process of Developing Preschoolers' Cognitive Skills Through TRIZ (TIPS) in a Technology-Enhanced Learning Environment	641
<i>Gauxar Djanpeisova, Veronika Gorbunova</i>	
Innovative Approaches to Early Mathematics Education and Development in Preschool Children	646
<i>Gauxar Djanpeisova, Shaxodat Berdiyeva</i>	
Ta'lim jarayonida intensiv texnologiyalar asosida mantiqiy tafakkurni rivojlantirish metodikasi	650
<i>Radjabova Mohigul Alisherovna</i>	
O'quv jarayonida ongli mushohada ko'nikmasini rivojlantirishda savol-javob usulidan foydalanish asoslari	653
<i>Ro'zimetova Intizor Alimovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari yozuv malakalarini shakllantirishning psixolingvistik tasnifi	656
<i>Axmadaliyev Murodjon Ulug'bek o'g'li, Xojimatova Shoxsanam Erkinjon qizi</i>	
Ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'qituvchi kompetensiyasiga ta'siri	659
<i>Azamatova Rayhona Bahromjon qizi</i>	
13-14 yoshli o'quvchilarda harakatli o'yinlar va zamonaviy futbol mashg'ulotlarini integratsiya qilishning pedagogik asoslari	662
<i>Babayev Anvarjon Axmedovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish (nazariya, amaliyot va natijalar) ...	666
<i>Berdiyev G'ayrat Ulaboyevich, A. N. Sadatova</i>	
Elektron portfoliolar asosida individual rivojlanishni monitoring qilishning diagnostik modeli	670
<i>Kopbayeva Baxtigul Ziyadadinovna</i>	
Pedagogik atamalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati	674
<i>Islomov Nurtoy Nomoz o'g'li</i>	
Abdulla Avloniyning axloqiy-ta'limiy qarashlari	678
<i>Abdullayev Muxammadimin Egamberdiyevich, Turg'unov Dostonbek Rustamjon o'g'li</i>	

Talabalarda ma'naviy-axloqiy ideallarni rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	682
<i>Ziyotov Farrux Saodilla o'g'li</i>	
Nazorat qiluvchi pedagogik dasturiy vositalarni yaratishda sun'iy intellektning ahamiyati	686
<i>Ermonov Sherzod Ibrayim o'g'li</i>	
Kreativ yondashuv asosida bo'lajak muhandislarda sog'lom turmush madaniyatini rivojlantirishning muhim yo'nalishlari	690
<i>Ibragimova Aziza Avaz qizi</i>	
Oliy ta'limda dual ta'lim va malakaviy amaliyotni takomillashtirish ("musiqqa ta'limi" misolida)	694
<i>Raximov Nurillo Narzullayevich</i>	
Uzluksiz ta'lim tizimida musiqa san'atining shaxs ma'naviy-estetik tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati	698
<i>Sattarov Alisher Alikul o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinflarda multimediali mantiqiy masalalar orqali o'quv jarayonini faollashtirish	702
<i>Jamoldinova Dildora Alijon qizi</i>	
Ta'lim markazlarida o'quvchilarning nutq kompetensiyalarini rivojlantirish metodologiyasi	706
<i>Buriyeva Xumoraxon O'lmasboy qizi</i>	
Raqamli jamiyatda o'smir yoshdagi o'quvchilarning huquqiy axborot olish madaniyatini rivojlantirish mexanizmlari	710
<i>Xayrullayev Axror Aktam o'g'li</i>	
AI-грамотность будущих педагогов: компоненты, вызовы и педагогические стратегии этической интеграции искусственного интеллекта	713
<i>Наркабилова Г. П.</i>	
Роль психолого-педагогических факторов в формировании нравственного поведения дошкольников	718
<i>Рахматходжаева Ф. М.</i>	
Внедрение инновационных технологий в дошкольно-образовательном учреждении	721
<i>Садикова Шоиста Акбаровна</i>	
Para stol tennisi sportchilarida jismoniy tayyorgarlikni oshirish samaradorligi	726
<i>X. A. Usmonova</i>	
Systematic Approach to the Issues of Educational Calculation in General Secondary Schools	729
<i>Ajiniyazova Sholpan Saparniyazovna</i>	
Роль системного профессионального развития в формировании компетентности учителей английского языка: международные тенденции и практика Узбекистана	733
<i>Жамолитдинова Нилуфар Акрамжоновна</i>	
Boshlang'ich sinf tabiiy fan darslarida funksional savodxonlikni rivojlantirish usullari	738
<i>Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna, Saidmudova Maftuna Alisher qizi, Hafizova Oydinoy Doniyor qizi, Xujamkulova Maqsuda Ruzikulovna</i>	
Ingliz tili darslarida Kahoot o'quv platformasidan samarali foydalanish	743
<i>Amankulov Shavkat Qudratovich</i>	
Bolalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishda polisensor muloqot metodikasi	747
<i>Musratova Zilola Ulug'bekovna</i>	
Коммуникативные способности педагога – ключ к эффективному взаимодействию с учащимися	752
<i>Акрамова Л. Ю.</i>	
Искусственный интеллект в образовании: киберпедагогические стратегии развития критического мышления	756
<i>Сайфитдинов Исломбек Зоирович</i>	
Регион как фактор суицидального риска: от климата до культуры общения	761
<i>Султанова Амина Анваровна, Махсумова Зилола</i>	
Bo'lajak shifokorlarga anesteziologiya va reanimatologiya fanini o'qitishning nazariy asoslari	765
<i>Ismailov Oybek Abdurasulovich</i>	
Sun'iy intellekt (SI)ning kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi metodik ahamiyati	768
<i>Komilov Furqat Solijon o'g'li</i>	
Implementing Total Physical Response Techniques in Your Language Class	770
<i>Rakhmatova Madina Sobirovna</i>	

Voleybolda holat va harakatlanish, yuqoridan va pastdan to'p uzatish texnikasi	772
<i>Sulaymonov Jaxongir Solijonovich</i>	
Методика формирования экологической культуры учащихся в процессе спортивного туризма	775
<i>Абдурахманов Отахон Рустамович</i>	
Методы преобразования и обработки текстовых задач в преподавании математики в начальных классах.....	780
<i>Азамкулов Ахтамкул</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari faoliyatida kreativ-tanqidiy fikrlash va muammoli ta'lim texnologiyalari integratsiyasining didaktik imkoniyatlari.....	787
<i>Jumayeva Muxlisa Shokir qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvning roli va ahamiyati .	793
<i>Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf tarbiya darslarida jadid pedagogik merosidan foydalanish usullari	796
<i>Yusupova Madinajon Mansurbek qizi</i>	
Актуальность внедрения педагогики сотрудничества в современный учебный процесс на занятиях русского языка в группах с нерусским языком обучения	799
<i>Заболотина Анна Анатольевна</i>	
Loyihaga asoslangan ta'lim texnologiyasi orqali talabalarda ijtimoiy mas'uliyat kompetensiyasini rivojlantirish tadqiqi	802
<i>Jo'rayeva Zebiniso Yo'ldoshevna</i>	
Alisher Navoiy asarlarida odob-axloq masalalarining falsafiy va tarbiyaviy talqini	807
<i>Ahadova Feruzaxon Akmaljon qizi, Usmonova Sofiyaxon</i>	
Globalashuv sharoitida ayollar ruhiy salomatligini saqlash va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari.....	810
<i>Eshonqulova Guljahon Abduqaxxorovna</i>	
Tarbiyachi va pedagoglarning o'yin texnologiyalarini qo'llashdagi kasbiy tayyorgarligi hamda kommunikativ kompetensiyasi.....	814
<i>Xasanova Shaxnoza Toxtasinovna, Ostonsova Marjona G'ulomovna</i>	
Maktabgacha ta'limda etnomadaniy kompetensiyani rivojlantirishda teatr texnologiyalarining qo'llanilishi	819
<i>Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Sharobiddinova Shahzoda Doniyorbek qizi</i>	
Talabalarda agressiv xatti-harakatlar shakllanishining omillari	823
<i>Sa'dullayeva Aziza Iskandar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish.....	829
<i>Farsaxonova Mastura Jalol qizi</i>	
Jismoniy tarbiya va sport tadbirlarining ta'lim muassasalarida sog'lom turmush tarzini shakllantirishdagi o'rni	836
<i>Kimsanov Jamshidbek Maxamatrasul o'g'li</i>	
O'qituvchilarda kasbiy so'nishning profilaktikasi bo'yicha ijtimoiy-psixologik texnologiyalar	841
<i>Jamoliddinova Nigora Tohirjon qizi</i>	
Ta'limning raqamli modifikatsiyalari asosida talabalarining axborot mobilligini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik strategiyalar	846
<i>Xurramov Anvar Xudayshukurovich</i>	
O'zbek musiqiy merosining tarixiy-pedagogik rivojlanishi va zamonaviy ta'limdagi ahamiyati	853
<i>Yuliyaxshiyev Sherali Narzullayevich</i>	
Учёт индивидуальных особенностей студентов национальных групп медицинского вуза в обучении русскому языку	857
<i>Мамаджанова Мохимир Рашидовна</i>	
Zamonaviy baholash texnologiyalari va xorijiy tajriba (boshlang'ich sinf "ona tili" darslari misolida).....	861
<i>A'zamqulova Zilola Sunnat qizi</i>	
STEAM ta'lim texnologiyasini boshlang'ich ta'limda qo'llashning me'yoriy-uslubiy asoslari.....	867
<i>Abdug'afforova Aziza Abdurashid qizi, Qudratova Shaxnoza Baxtiyor qizi</i>	
Axborotni tanqidiy baholash asosida talabalarining mediasavodxonlik kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	871
<i>Abdullajonova Nurzoda Nurmaxamadovna</i>	

Harbiy xizmatchilar faoliyatida professional kuyish sindromining oldini olish	874
<i>Abdumalikova Iroda Abdulaziz qizi</i>	
Plifunksional yondashuv asosida maktabgacha katta yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari.....	879
<i>Abduraxmanova Mukaddam Mirsalikovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning pedagogik asoslari	883
<i>Barotova Huriyatxon Uzoq qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning konseptual jadval va grafik organayzerlardan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish modeli	887
<i>G'ofurova Sh. M.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish zarurati	892
<i>Jovmirzayeva Nargiza Kuvondikovna</i>	
Talaba sportchilarning mashg'ulot yuklamalarini nazorat qilish xususiyatlari	895
<i>Matnazarov Anvar O'ktamovich, Jumonzarov Jaxongir Shixnazar o'g'li</i>	
Psixologik konsultatsiyada media ta'sirni inobatga olish zarurati	898
<i>Kuvandikova Gulnora Gulamovna</i>	
Soft Tissue Control: In the Aesthetic Zone	901
<i>Murodkulov Samandar, Narziev Firdavs, Buzrukhoda Javohir</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish mazmuni.....	905
<i>N. T. Misirova, Xursanova Mohinur Abdujabbor qizi, Ummatqulova Adashoy Baxtiyor qizi</i>	
Klassik ustoz–shogird an'analari va ularni innovatsion ta'lim usullari bilan uyg'unlashtirishning pedagogik imkoniyatlari	910
<i>Raxmanova Nigora Xusanboyevna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim samaradorligini baholash usullari	914
<i>Shabdullayeva Lazokatxon Orifbekovna</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni tadqiq etishning nazariy-metodologik muammolari.....	918
<i>Shakirova Feruza Baxtiyor qizi</i>	
Talabalarni pedagogik dasturiy vositalarni loyihalashga mo'ljallangan web platformalarning imkoniyatlari	922
<i>Shamsutdinov Fazliddin Axmadovich</i>	
Talabalarda virtual jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik shart-sharoitlari.....	926
<i>Sodikova Odinaxon Abdugapporovna</i>	
Raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning mantiqiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish modellari ...	930
<i>Suyunova Nargiza Abdurashid qizi</i>	
G'ovlar orasidagi ritmik masofa tuzilishining sportchilarning musobaqadagi natijalariga ta'sirini tahlil qilish	934
<i>Talipov G'ulomojon Adiljanovich</i>	
Efficacy of a New Ointment for the Treatment and Prevention of Alveolitis.....	938
<i>Umarov Maruf, Abdurazzaqov Kamoliddin, Buzrukhoda Javohir</i>	
Tarbiyachi va pedagoglarning o'yin texnologiyalarini qo'llashdagi kasbiy tayyorgarligi hamda kommunikativ kompetensiyasi	941
<i>Xasanova Shaxnoza Toxtasinovna, Ostonova Marjona G'ulomovna</i>	
Oila muhitida ma'naviy-axloqiy tarbiya va uning pedagogik ahamiyati	945
<i>Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna</i>	
6-7 yoshdagi bolalarni nutq o'stirish mashg'ulotlarida mustaqil fikrlashga o'rgatish	949
<i>Xabilova Sitora Tursunmurod qizi, Ziyadullayeva Madina</i>	
Local Anesthesia and Conduction Anesthesia	952
<i>Zulfiya Makhmudovna, Buzrukhoda Javohir</i>	
Современное состояние и проблемы подготовки педагогических кадров к инклюзивному образованию	957
<i>Плиева Руслана Владимировна</i>	

HARBIY XIZMATCHILAR FAOLIYATIDA PROFESSIONAL KUYISH SINDROMINING OLDINI OLISH

Abdumalikova Iroda Abdulaziz qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada harbiy xizmatchilar faoliyatida professional kuyish sindromining paydo bo'lish mexanizmlari, kelib chiqish omillari, uning psixologik va ijtimoiy oqibatlarini hamda oldini olishning innovatsion strategiyalari, ayniqsa uning yashirin (latent) shakllari chuqur tahlil qilinadi. Professional kuyish sindromi (PKS) – uzoq muddatli stress natijasida yuzaga keladigan psixofiziologik va xulq-atvor buzilishi bo'lib, harbiy xizmatchilar uchun jiddiy xavf hisoblanadi. Jadallashgan harbiy xizmat sharoitlari, doimiy xavf ostida bo'lish, rasmiy qat'iylik va shaxsiy hayot chegaralarining buzilishi PKSning rivojlanishiga olib keladi. Maqolada PKSning mexanizmlari, tashxis mezonlari, profilaktika strategiyalari, shaxsiy va tizimli darajadagi choralar hamda ilg'or monitoring yondashuvlari tahlil qilinadi. Professional kuyishning intizom buzilishi sifatida noto'g'ri talqin qilinishi muammosi asoslab beriladi va harbiy muhitga mos innovatsion profilaktika strategiyalari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: professional kuyish, harbiy psixologiya, stress, latent burnout, profilaktika, harbiy xizmatchilar, psixologik moslashuv, profilaktika strategiyalari, ruhiy salomatlik.

Abstract: This scientific article provides an in-depth analysis of the mechanisms underlying the development of professional burnout syndrome among military personnel, its contributing factors, psychological and social consequences, as well as innovative prevention strategies, with particular emphasis on its hidden (latent) forms. Professional burnout syndrome (PBS) is a psychophysiological and behavioral disorder resulting from prolonged exposure to stress and poses a serious risk to military personnel. Intensified conditions of military service, constant exposure to potential danger, strict organizational regulation, and the disruption of boundaries between professional and personal life contribute to the development of PBS. The article examines the mechanisms of PBS, diagnostic criteria, prevention strategies, individual- and system-level interventions, and advanced monitoring approaches. Special attention is given to the problem of misinterpreting professional burnout as disciplinary misconduct, and innovative prevention strategies adapted to the military environment are proposed.

Key words: professional burnout, military psychology, stress, latent burnout, prevention, military personnel, psychological adaptation, preventive strategies, mental health.

Аннотация: В данной научной статье глубоко анализируются механизмы формирования синдрома профессионального выгорания у военнослужащих, факторы его возникновения, психологические и социальные последствия, а также инновационные стратегии профилактики с особым акцентом на его скрытые (латентные) формы. Синдром профессионального выгорания (СПВ) представляет собой психофизиологическое и поведенческое расстройство, возникающее в результате длительного воздействия стресса и представляющее серьезную угрозу для военнослужащих. Интенсивные условия военной службы, постоянное пребывание в состоянии потенциальной опасности, строгая регламентация деятельности и нарушение границ между служебной и личной жизнью способствуют развитию СПВ. В статье рассматриваются механизмы СПВ, диагностические критерии, профилактические стратегии, меры индивидуального и системного уровня, а также современные подходы к мониторингу. Обоснована проблема ошибочной интерпретации профессионального выгорания как дисциплинарного нарушения, а также предложены инновационные профилактические стратегии, адаптированные к условиям военной среды.

Ключевые слова: профессиональное выгорание, военная психология, стресс, латентное выгорание, профилактика, военнослужащие, психологическая адаптация, профилактические стратегии, психическое здоровье.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari mamlakat xavfsizligi va hududiy yaxlitligini ta'minlovchi strategik institutlardan biri hisoblanadi. Harbiy xizmatchilar faoliyati davlat tomonidan qat'iy tartibga solinib, xizmat jarayoni "O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining Umumharbiy nizomlari" asosida amalga oshiriladi.

Mazkur nizomlarda harbiy xizmatchining asosiy burchi – Vatanga sadoqat bilan xizmat qilish, buyruqlarni soʻzsiz bajarish hamda har qanday sharoitda xizmat vazifalariga tayyor turish kabi talablar belgilangan ^[1].

Harbiy xizmat yuqori darajadagi mas'uliyat va intensiv stress bilan bogʻliq boʻlib, uzoq muddatli psixologik yuklama professional kuyish sindromining yuzaga kelishiga olib keladi. Harbiy xizmatchilar faoliyati oʻziga xos psixofiziologik yuklamalar bilan ajralib turadi hamda doimiy yuqori stress, xavf va mas'uliyat sharoitida amalga oshiriladi, bu esa shaxsning psixologik resurslariga kuchli bosim oʻtkazadi.

Uzoq muddat davom etuvchi psixologik zoʻriqish natijasida harbiy xizmatchilarda professional kuyish sindromi (PKS) shakllanishi mumkin. Ilmiy adabiyotlarda PKS emotsional charchoq, depersonalizatsiya hamda shaxsiy samaradorlik hissining pasayishi bilan tavsiflanadi ^[2].

Harbiy xizmatchilar uzoq muddatli stress, hayot uchun xavf hamda mashaqqatli jismoniy va ruhiy sharoitlarda xizmat qiladilar, bu esa doimiy xavf va qatʼiy intizom bilan tavsiflanadi. Ushbu omillar uzoq vaqt davomida taʼsir etganda, harbiy xizmatchilarda professional kuyish sindromining shakllanishiga olib keladi. Natijada PKS rivojlanib, bu holat xizmatchilarning salomatligi, xizmat samaradorligi hamda boʻlinma va jamoaning umumiy operativ qobiliyatiga salbiy taʼsir koʻrsatadi. PKSni erta aniqlash va samarali oldini olish harbiy sogʻliqni saqlash tizimi uchun eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Aksariyat hollarda professional kuyish ochiq namoyon boʻlmaydi, balki yashirin (latent) koʻrinishda rivojlanadi. Harbiy muhitning oʻziga xos jihati shundan iboratki, xizmatchilar oʻz hissiyotlarini ochiq ifodalash imkoniyatiga ega emaslar. Qatʼiy intizom, buyruqbozlik va ierarxik bosim emotsional bostirish mexanizmlarini kuchaytiradi. Tadqiqotlarga koʻra, aynan emotsional bostirish professional kuyish sindromining yashirin (latent) shaklda rivojlanishiga olib keluvchi asosiy psixologik omillardan biri hisoblanadi ^[3].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mazkur tadqiqotning asosiy ilmiy gʻoyasi shundan iboratki, harbiy xizmatchilarda professional kuyish sindromi faqat individual psixologik holat sifatida emas, balki yuqori stressli xizmat muhiti va ierarxik tizim sharoitida shakllanuvchi tizimli psixologik xavf sifatida namoyon boʻladi. Harbiy xizmatning qatʼiy intizomga asoslangan ijtimoiy-psixologik muhiti shaxsning emotsional resurslarini tezda kamaytirib, stressga moslashuv mexanizmlarini zaiflashtiradi.

Oʻzbekiston psixologiya ilmidagi stressning shaxs faoliyatiga taʼsiri masalasi dolzarb yoʻnalishlardan biri boʻlib, professor Gʻ. B. Shoumarov taʼkidlaganidek, uzoq davom etuvchi zoʻriqish kasbiy samaradorlikning pasayishiga olib keladi ^[4]. Ushbu ilmiy yondashuv harbiy muhitda professional kuyish sindromining shakllanishini tushuntirish uchun metodologik asos boʻlib xizmat qiladi.

Shuningdek, Hobfollning resurslarni saqlash nazariyasiga koʻra, shaxs oʻzining psixologik va ijtimoiy resurslarini yoʻqota boshlaganda stress kuchayadi hamda kuyish xavfi ortadi ^[5]. Harbiy sharoitda resurslarning tiklanish imkoniyatlari cheklanganligi sababli professional kuyish jarayoni tezlashadi va emotsional charchoq holati kuchayadi. Demak, professional kuyish sindromi harbiy xizmatchilarda nafaqat shaxsiy moslashuv muammosi, balki xizmat tizimining psixologik bosimi, emotsional bostirish madaniyati va ierarxik talablar bilan bogʻliq murakkab psixologik fenomen sifatida namoyon boʻladi. Shu bois, mazkur muammoni bartaraf etishda individual yondashuv bilan bir qatorda harbiy tashkilot doirasida psixologik profilaktika va resurslarni qoʻllab-quvvatlash strategiyalarini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Harbiy xizmat – shaxsdan yuqori darajadagi jismoniy, intellektual va ruhiy tayyorgarlikni talab qiluvchi, qatʼiy reglamentlangan kasbiy faoliyat turidir. Ushbu xizmat turi doimiy xavf, mas'uliyat, vaqt bosimi va buyruq-ierarxik boshqaruv sharoitida amalga oshiriladi. Shu sababli harbiy xizmat psixologik jihatdan murakkab va yuqori stressli faoliyatlar qatoriga kiradi.

Harbiy xizmatning asosiy psixologik oʻziga xosligi – shaxsiy ehtiyojlar va hissiyotlarning xizmat manfaatlariga boʻysundirilishidir. Harbiy xizmatchidan vaziyatdan qatʼi nazar, oʻz emotsiyalarini nazorat qilish, buyruqlarni soʻzsiz bajarish va ekstremal sharoitlarda tezkor qaror qabul qilish talab etiladi. Bu esa uzoq muddat davomida psixologik zoʻriqishning toʻplanishiga olib keladi. Harbiy xizmatga xos stress omillari quyidagilardan iborat:

- hayot uchun doimiy xavf ehtimoli;
- yuqori javobgarlik va xatoga yoʻl qoʻymaslik talabi;
- qatʼiy intizom va ierarxik bosim;
- oila va ijtimoiy muhitdan uzoqlashish.

1-jadval: Harbiy xizmatchilarda professional kuyishning asosiy xavf omillari

Xavf omili:	Tavsifi:	Psixologik oqibat:
Doimiy stress	Xavf va mas'uliyatning uzluksizligi	Emotsional charchoq
Ierarxik bosim	Qat'iy buyruqbozlik muhiti	Latent kuyish
Emotsional bostirish	Hissiyotlarni ochiq ifodalamaslik	Ichki zo'riqish
Ijtimoiy ajralish	Oila va jamoadan uzoqlik	Motivatsiya pasayishi

Mazkur omillar ta'sirida harbiy xizmatchilarda stressga moslashuv mexanizmlari faol ishlay boshlaydi. Harbiy xizmat sharoitida ushbu resurslarning tiklanishi cheklangan bo'lib, bu holat professional kuyish sindromi (PKS) rivojlanishini tezlashtiradi. Shuningdek, individual psixologik xususiyatlar – perfekcionizm, yuqori javobgarlik hissi va hissiy intellektning yetarli darajada rivojlanmaganligi professional kuyish xavfini oshiruvchi omillar sifatida qayd etiladi. Tadqiqotchilar fikricha, ushbu omillar mavjud bo'lgan harbiy xizmatchilar stressga nisbatan sezgirroq bo'lib, emotsional charchoqqa tezroq duch keladilar [6]. Biroq mazkur moslashuv mexanizmlari uzoq muddat davomida samarali bo'la olmaydi, natijada psixologik resurslar asta-sekin kamayib, professional kuyish sindromi rivojlanish xavfi ortadi.

Ahamiyatli jihati shundaki, harbiy xizmat sharoitida yuzaga keladigan professional kuyish ko'pincha ochiq emotsional charchoq tarzida emas, balki motivatsiyaning pasayishi, befarqlik, sovuqqonlik va ichki norozilik ko'rinishida namoyon bo'ladi. Ushbu holatlar ko'p hollarda intizom buzilishi yoki xizmatga loqaydlik sifatida noto'g'ri talqin qilinadi. Shu sababli harbiy xizmat doirasida professional kuyish sindromining oldini olish faqat individual psixologik yordam bilan cheklanmasdan, balki xizmatni tashkil etish tizimi, rahbarlik uslubi hamda psixologik qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kompleks tarzda rivojlantirishni talab etadi. Professional kuyish sindromi termini birinchi bor 1970-yillarda Greiner va Maslach tomonidan jismoniy hamda emotsional charchoq holatini tavsiflash uchun qo'llanilgan. Maslach Burnout Inventory (MBI) PKSni o'lchashda eng ko'p foydalani-ladigan diagnostik vosita bo'lib, u uchta asosiy komponentni ajratadi. Emotsional charchoq – bu xizmatchining energiyasi va ichki resurslarining kamayishi bo'lib, doimiy ruhiy zo'riqish natijasida yuzaga keladi. Harbiy xizmatchilar uchun emotsional charchoq uzluksiz patrul va mashg'ulotlar tufayli kuchning kamayishi, hatto oddiy vazifalarni bajarishda ham qiyinchilik va qiziqishning yo'qolishi, stressli vaziyatlarda sabrsizlik va asabiylashish bilan namoyon bo'ladi. Masalan, xizmat davomida uzluksiz patrul va kechayu kunduz majburiyatlar bilan band bo'lgan askar hatto dam olish vaqtida ham charchoqni his qiladi va ish faoliyatida pasayish kuzatiladi.

Shaxsiy yutqazish his-tuyg'usi esa xizmatchining o'z ishida samarasiz yoki qadrsiz ekanini his qilishi bilan bog'liq bo'lib, o'zini foydasiz deb bilish, "men qilayotgan ish natija bermayapti" degan fikrlarning kuchayishi, motivatsiyaning pasayishi, qaror qabul qilishdan qo'rquv hamda kasbiy rivojlanishda stagnatsiya bilan tavsiflanadi. Harbiy faoliyat misolida, askar yoki ofitser murakkab operatsiya yoki mashg'ulotlarda faol ishtirok etgan bo'lsa-da, natija yoki e'tirof ko'rmasligi mumkin. Bu holat ularni ruhiy jihatdan charchatib, o'zini samarali his qilish darajasini pasaytiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Depersonalizatsiya yoki mazmun hisining yo'qolishi – bu xizmatchining insoniy aloqalarga befarqligi va ish faoliyatining ma'nosini yo'qotishi bilan namoyon bo'ladigan holatdir. Uning asosiy belgilari quyidagilardan iborat:

- hamkasblar va fuqarolarga nisbatan sovuqqonlik;
- vazifa va topshiriqlarning ruhiy mazmunini qadrlamaslik;
- hissiy bog'lanishning kamayishi.

Masalan, xizmatchi topshiriqlarni faqat texnik bajarish sifatida qabul qiladi, yordam so'ragan hamkasb yoki fuqaroga befarq bo'ladi. Shu bilan birga, vazifaning mazmunini anglamasdan, faqat jarayonni bajarishga e'tibor qaratadi.

PKSning biopsixosotsial mexanizmlari – bu doimiy stress va yuqori ish yuklamasi natijasida yuzaga keladigan murakkab psixofiziologik holat bo'lib, uning shakllanishi biologik, psixologik va ijtimoiy omillarning o'zaro ta'siri orqali sodir bo'ladi. Ushbu yondashuv biopsixosotsial model deb ataladi [7]. PKSning biologik omil-lari professional charchoq sindromining asosan nerv va gormon tizimlari faoliyati bilan bog'liqligini ko'rsatadi, chunki aynan ushbu tizimlar organizmning stressga bo'lgan javobini belgilaydi.

Birinchidan, stress gormonlari (kortizol va adrenalin) uzluksiz stress ta'sirida doimiy faollashadi. Gipotalamus–gipofiz–buyrak usti bezlari (HPA) tizimi faollashganda organizm doimiy tetiklanish holatiga o'tadi, bu esa charchoq, uyqu buzilishi va immun tizimining susayishiga olib keladi.

Ikkinchidan, neurotransmitterlar (serotonin va dopamin) darajasining o'zgarishi kayfiyat va motivatsiyaga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ularning disbalansi motivatsiyaning pasayishi, depressiv kayfiyat va ruhiy charchoq bilan namoyon bo'ladi.

Uchinchidan, avtonom nerv tizimi faoliyatining buzilishi yurak urishining tezlashuvi, qon bosimining o'zgarishi va stressga sezuvchanlikning oshishiga olib keladi. Bu holat xizmatchining jismoniy chidamliligini pasaytiradi hamda xavfli vaziyatlarda tez charchashga sabab bo'ladi. Shuningdek, immun tizimi ham doimiy stress sharoitida zaiflashadi, bu esa kasalliklarga moyillikni oshiradi va tiklanish jarayonini qiyinlashtiradi.

Oxirgi biologik omil – uyqu va energiya resurslarining kamayishidir. Stress va gormonlar muvozanatining buzilishi uyqu siklini izdan chiqaradi, natijada xizmatchining energiya zaxiralari kamayadi, jismoniy va psixologik charchoq kuchayadi.

Shunday qilib, PKSning biologik omillari organizmning stressga doimiy javobi va fiziologik tizimlardagi o'zgarishlar orqali yuzaga keladi, bu esa harbiy xizmatchilarning ish samaradorligi va ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. PKS biologik (organizmning stressga javobi), psixologik (hissiy va kognitiv holat) hamda ijtimoiy (muhit va qo'llab-quvvatlash) omillarning o'zaro ta'siri orqali rivojlanadi. Harbiy xizmatchilarda ushbu mexanizmlar bir-birini kuchaytirib, professional va shaxsiy hayotga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli stressni boshqarish, ruhiy qo'llab-quvvatlash va jismoniy tiklanish strategiyalari PKSning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Nazariy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, harbiy xizmatchilarda professional kuyish ko'pincha yashirin shaklda kechadi va intizom buzilishi, motivatsiya yetishmasligi yoki xizmatga loqaydlik sifatida noto'g'ri baholanadi. Harbiy xizmatchilarda PKS faqat individual muammo emas, balki tizimli salomatlik muammosidir. Shu bois PKSni profilaktika qilish uchun ko'p darajali yondashuv zarur. Professional kuyish sindromi (PKS) harbiy xizmatchilarda faqat individual psixologik muammo sifatida ko'rilmaligi lozim. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, PKSning paydo bo'lishi va rivojlanishi shaxsiy xususiyatlar, ish muhiti va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimi o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sir natijasida yuz beradi. Harbiy xizmat doimiy xavf, yuqori intizomiy talablar, uzoq muddatli safarlar va ijtimoiy ajralish bilan tavsiflanadi. Ushbu omillar individual xizmatchi darajasidagi stress va charchoqni kuchaytiradi, biroq ularni kamaytirish uchun faqat psixologik maslahat yoki dam olish yetarli bo'lmaydi. Shu sababli PKSni tizimli salomatlik muammosi sifatida baholash zarur, chunki u nafaqat xodimning ruhiy holatiga, balki jamoaviy ish samaradorligiga, harbiy muhitdagi ierarxik tizimga va strategik qaror qabul qilish jarayonlariga ham ta'sir ko'rsatadi.

PKSni samarali kamaytirish uchun ko'p darajali yondashuv talab etiladi:

Individual daraja: xizmatchilarda stressni boshqarish texnikalari, emotsional intellektni rivojlantirish va dam olish strategiyalarini qo'llash. Meditatsiya, nafas mashqlari, uyqu tartibini yaxshilash va vaqtni boshqarish PKSning biologik va psixologik omillarini kamaytiradi. Ushbu usullar xizmatchining hissiy chidamliligini oshiradi, emotsional charchoqni pasaytiradi va ruhiy tiklanishni tezlashtiradi. Individual darajada profilaktika PKSni kamaytirishda shaxsiy javobgarlik va o'zini boshqarish rolini kuchaytiradi.

Jamoaviy daraja: hamkasblar va komandirlar o'rtasida ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini shakllantirish, ish yukini adolatli taqsimlash va ochiq muloqotni rag'batlantirish. Jamoaviy qo'llab-quvvatlash latent professional kuyishning oldini oladi hamda xizmatchilar orasida ijtimoiy bog'lanish, motivatsiya va o'zaro yordamni mustahkamlaydi.

Tashkiliy va tizimli daraja: harbiy tashkilotlar tomonidan ish sharoitini optimallashtirish, ruhiy salomatlik dasturlarini joriy etish va PKSni monitoring qilish tizimini yaratish. Ish yukini nazorat qilish, ta'til va dam olish rejimini tartibga solish, psixologik maslahat xonalari va treninglarni tashkil etish tizimli profilaktikani ta'minlaydi.

Profilaktika mexanizmi: Erta diagnostika → mikro-psixologik intervensiyalar → rahbar empatiyasi → ijtimoiy qo'llab-quvvatlash → ruhiy barqarorlik va xizmat samaradorligi.

XULOSA

Harbiy xizmatchilarda professional kuyish sindromi (PKS) faqat individual psixologik muammo emas, balki tizimli, biopsixosotsial muammo sifatida qaralishi zarur. Konseptual model asosida ishlab chiqilgan profilaktika strategiyalari xizmat samaradorligini oshirish va ruhiy salomatlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Harbiy xizmatchilarda PKS – jiddiy va keng tarqalgan psixofiziologik holat bo'lib, uning oldini olish chuqur, tizimli va individual darajada amalga oshirilishi lozim. Ilg'or diagnostika, stressni boshqarish treninglari, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va texnologik yechimlar bu jarayonda samarali hisoblanadi. Kelgusida PKS profilaktikasiga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar harbiy psixologiya va sog'liqni saqlash bo'yicha standartlar rivojida muhim rol o'ynaydi. Harbiy xizmatchilarda professional kuyish sindromining oldini olish uchun kompleks va ko'p darajali yondashuv talab etiladi. Konseptual model asosida ishlab chiqilgan profilaktika strategiyalari xizmat samaradorligini oshirish va ruhiy salomatlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, PKSni tizimli darajada oldini olish biopsixosotsial yondashuvga asoslangan strategiyalarni talab qiladi. Ushbu yondashuv biologik

(stress va uyqu holati), psixologik (emotsional boshqarish) va ijtimoiy (qo'llab-quvvatlash) omillarni integratsiyalash orqali harbiy xizmatchilarning ruhiy salomatligini mustahkamlaydi hamda xizmat samaradorligini oshiradi.

PKSning rivojlanishi biologik stress javobi, psixologik chidamlilik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimi o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlik natijasidir. Shu sababli, uning oldini olishga qaratilgan profilaktika mexanizmi ham ko'p darajali, integrativ va adaptiv yondashuvni talab qiladi. Erta diagnostika va mikropsixologik intervensiyalar orqali latent professional charchoqni erda aniqlash va bartaraf etish xizmatchining o'z-o'zini anglash hamda emotsional boshqarish qobiliyatlarini oshiradi. Bu bosqich nafaqat stressni kamaytiradi, balki shaxsiy resurslarni barqaror tarzda tiklashga xizmat qiladi. Rahbar empatiyasi va jamoaviy qo'llab-quvvatlash PKSga qarshi ijtimoiy "immunitet" tizimini shakllantiradi.

Empatik rahbar va faol jamoa xodimni qadrlash hamda tushunish orqali latent charchoqning tashqi belgilari paydo bo'lishidan avval uni yumshatadi, motivatsiyani saqlaydi va psixologik xavfsizlikni mustahkamlaydi. Shu nuqtai nazardan, rahbar va jamoaning roli faqat qo'llab-quvvatlash bilan cheklanmay, balki PKSni tizimli darajada oldini olish mexanizmi sifatida ham qaraladi. Mazkur yondashuv tashkiliy va institutsional strategiyalar bilan mustahkamlanadi. Ish sharoitini optimallashtirish, ish yuklamasini monitoring qilish, ruhiy salomatlik dasturlarini joriy etish hamda doimiy kuzatuv tizimlarini tashkil etish PKSning tashqi omillarini kamaytiradi, xizmatchilarning barqaror samaradorligini ta'minlaydi va uzoq muddatli strategik maqsadlarga xizmat qiladi.

Yangi yondashuv sifatida PKS profilaktikasini texnologik va analitik vositalar bilan integratsiyalash maqsadga muvofiqdir. Jumladan, stress monitoringi uchun taqiladigan qurilmalar (soatlar, "biofeedback" texnologiyalari) va mobil ilovalar orqali xodimlarning fiziologik hamda psixologik holatini real vaqt rejimida kuzatish, ma'lumotlarga asoslangan individual va jamoaviy intervensiyalarni qo'llash imkonini beradi. Bu PKSni erda aniqlashga xizmat qilish bilan birga, profilaktik strategiyalarning shaxsga moslashuvchan va dinamik bo'lishini ta'minlaydi.

Shu bilan birga, PKS profilaktikasi harbiy tashkilot madaniyati va qadriyatlari bilan uyg'unlashgan bo'lishi zarur. Xizmatchilar o'z faoliyatini nafaqat majburiyat sifatida, balki ijtimoiy ahamiyat va maqsad bilan anglash orqali ichki motivatsiyani rivojlantiradilar, bu esa charchoq va kuyish holatlarining oldini olishga xizmat qiladi. Ko'p darajali profilaktika mexanizmi – individual, jamoaviy va institutsional strategiyalarni integratsiyalash asosida – harbiy xizmatchilarning ruhiy barqarorligi, xizmat samaradorligi va uzoq muddatli sog'lom psixologik holatini ta'minlaydi. Ushbu yondashuv PKSni nafaqat oldini olish, balki harbiy xizmat sifati va xavfsizligini oshirishga qaratilgan strategik vosita sifatida baholash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining Umumharbiy nizomlari. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi nashriyoti, 2018.
2. Maslach C., Leiter M. The Truth About Burnout: How Organizations Cause Personal Stress and What to Do About It. – San Francisco: Jossey-Bass, 1997. – 186 p.
3. Schaufeli W.B. Burnout in organizations // Journal of Organizational Behavior. – 2003. – Vol. 24, No. 1. – P. 1–17.
4. Shoumarov G'.B. Psixologik stress va shaxs faoliyati. – Toshkent: Fan, 2018. – 192 b. [Shoumarov, 2018, 112–114].
5. Hobfoll S.E. Conservation of Resources Theory: Its implication for stress, health, and resilience // Applied Psychology. – 2011. – Vol. 60, No. 2. – P. 221–244.
6. Shirom A. Burnout in Work Organizations // Handbook of Stress and Health. – London: Taylor & Francis, 2005. – P. 245–264.
7. Karimova V.M. Kasbiy stress va professional kuyish muammolari. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 160 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.